

RYSWYCK, Jan Baptist van (Antwerpen 14 december 1818 – Antwerpen 5 juli 1869). Broer van Theodoor van Ryswyck en van Lambrecht van Ryswyck en vader van Jan van Rijswijk.

Was aanvankelijk klerk, vervolgens ondermeester in een lagere stadsschool, in 1848 in de lagere hoofdschool. Van Ryswyck was medewerker aan *De Schrobber* en aan het Vlaamsgezind Antwerps liberaal hekelblad in verzen *De Filter*, door hem zelf en zijn broer uitgegeven. Ten gevolge van anti-royalistische uitlatingen in *De Filter* kreeg hij op 8 juli 1848 bij ministerieel besluit ontslag als ondermeester. Inmiddels had hij reeds tal van gelegenheidsgeichten, ook naar aanleiding van politieke gebeurtenissen en met betrekking tot de V.B. geschreven.

Bij de begrafenis van zijn broer Theodoor op 10 mei 1849 nam hij de morele plicht op zich hem als volksdichter op te volgen. Al had hij niet diens natuurlijke poëtische aanleg, toch beschikte hij over een plastische volkstaal en een rijke schat aan treffende vergelijkingen, die hem later als journalist en volksredenaar groot succes bezorgden.

Uit unionistische overwegingen beoordeelde Van Ryswyck samen met August Snieders Lodewijk Gerrits' oproep tot eensgezindheid (18 mei 1850) positief. In 1851 had hij een groot aandeel in de verdediging van een Vlaamse unionistische lijst en van dan af tot 1854 was hij actief in de unionistische maatschappij Voor Tael en Kunst. In 1856 was hij secretaris van het Nederlandsch Kunstverbond, waarvan hij een der stichters was. Als secretaris redigeerde hij samen met Emmanuel Rosseels en Constant J. Hansen, ter gelegenheid van de 25ste verjaardag van de troonsbestijging van Leopold I, een der meest radicale manifesten ter verdediging van het Nederlands. Het verscheen op 28 mei 1856 en werd overhandigd aan de graaf van Vlaanderen en toegelicht bij Pierre de Decker, minister van binnenlandse zaken. In 1857 deden Van Ryswyck en Gerrits nogmaals een oproep een nieuwe vereniging "op onzydige en onafhankelyke grondslag" te stichten. Van 5 september 1857 tot 4 februari 1865 verscheen *De Grondwet*, waarin Van Ryswyck liberaal wenste te zijn maar tegelijkertijd, als redacteur en uitgever, onafhankelijk wilde blijven van een partijbestuur. Hij had de steun van een aantal gematigde liberalen, hoewel de Liberale Associatie zich niet als zodanig gemengd had in de oprichting van het blad. Van meet af keerde hij zich tegen het antikatholieke streven en het franskiljonisme in de liberale partij. Zijn postunionistische houding werd bepaald door antiklerikalisme, wat niet verhinderde dat hij zich als godsdienstig katholiek beleeft. Bewondering voor Willem I en afkeer van de Belgische Revolutie waren andere exponenten van zijn rechtlijnig anti-gouvernementeel en democratisch radicalisme, dat flamingantisch en antimilitaristisch was georiënteerd.

Vanaf 24 februari 1860 (afwijzende verklaring van Charles Rogier tegenover de Grievencommissie) keerde Van Ryswyck zich af van het liberale kabinet. Bij de verkiezingen in mei en oktober 1860 werd de onafhankelijkheid van *De Grondwet* nog groter. In 1862 werd ze door toedoen van Van Ryswyck de radicaalste spreekbuis van de Meetingpartij, waarvan hij in zekere zin – in elk geval, méér dan wie ook – de vader mag worden genoemd. Hij had haar geest (radicaal liberalisme, vooral fel antimilitarisme, verenigd met Vlaamsgezindheid en religieus postunionisme, en met Antwerps particularisme) meer dan wie ook in de pers, met name in *De Grondwet*, voorbereid. Hij was de krachtigste wegbereider van de Nederduitsche Bond, door het Nederlandsch Kunstverbond

waarvan hij de centrale figuur was. Hij was de initiatiefnemer van de meetings en de meest geëerde spreker. De Meeting heeft het onbesuisde talent van Van Ryswyck voor haar zaak ten volle aangewend, zo al niet uitgebuit. De gemeenteraadsverkiezingen van 2 tot 5 december 1862 brachten kandidaten van de Meeting, waaronder Van Ryswyck, in de gemeenteraad. Hij bleef gemeenteraadslid tot 1866. Vanaf mei 1864 groeide het wantrouwen van Van Ryswyck in de Meeting. Hij verliet de partij niet alleen omwille van haar binding met de katholieke partij, maar ook omdat hij haar niet antimilitaristisch genoeg vond, met andere woorden omdat hij geen compromissen noch partijtucht kon aanvaarden. Op 4 februari 1865 verscheen het laatste nummer van *De Grondwet*. Van Ryswyck ging als redacteur over naar het doctrinaire dagblad *De Koophandel*. In 1865 schreef hij daarin een reeks artikelen waarin hij de gemeenteraadsleden en vooral Jan J. de Laet ervan beschuldigde steekpenningen te hebben aanvaard voor de verkoop van de vrijgekomen gronden der vestingwerken. Tijdens een proces wegens smaad op 12 augustus 1865 kon hij geen positieve gronden ter verdediging aanvoeren en werd veroordeeld. Hij ging nochtans voort met De Laet te betichten. Op 24 september 1866 werd hij opnieuw veroordeeld, wat werd bekrachtigd op 28 mei 1867. Bij weigering van betaling liet De Laet

Jan Baptist van Ryswyck door beeldhouwer Frans Joris. Deze dichter en journalist was secretaris van het Nederlandsch Kunstverbond (1856) en uitgever van *De Filter* en *De Grondwet*. (AMVC)

hem kerkeren. Van 23 augustus tot 19 september 1867 verbleef hij in de gevangenis. In mei 1868 verscheen in het Brusselse blad *La Finance* een artikel waaruit bleek dat De Laet inderdaad bij een maatschappij die de militaire gronden had overgenomen, gecrediteerd was voor een som van 100.000 frank. Een vonnis van 31 december 1868 vernietigde de vorige uitspraak tegen Van Ryswyck. Hij stierf kort daarop.

WERKEN: *Lijkrede op koning Willem II*, 1849; – *Lijkrede op Eduard Joseph Geelhand*, 1850; – *Dicht- en Prozawerken*, 1855; – *Politieke Zweepslagen*, 1861; – *Volledige Dichtwerken*, 1871; – *Jan Van Rijswijcks Volledige Dichtwerken*. Uitgegeven door Eug. Vander Linden, met eene levensschets, 1371; – *Jan Van Rijswijck: Dicht- en prozawerken*, uitgegeven door Jan Van Rijswijck Jansz, met eene levensschets door Max Rooses, 1885.

LITERATUUR: L. Wils, *De liberale Antwerpse dagbladen 1857-1864*, 1962; – id., *Het ontstaan van de Meetingpartij te Antwerpen en haar invloed op de Belgische politiek*, 1963.

GUIDO GOEDEME*